

UNIVERSITY OF SOUTH ALABAMA
LIBRARY

UNIVERSITY OF SOUTH ALABAMA LIBRARY

UNIVERSITY OF SOUTH ALABAMA

UNIVERSITY OF SOUTH ALABAMA

UNIVERSITY OF SOUTH ALABAMA

РОЗДІЛ IV. ФУНКЦІЙНА СЕМАНТИКА ЛЕКСИЧНИХ І ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Елла Кравченко

УДК 81'373.2

КОНТЕКСТИ РОЗПІЗНАВАННЯ КОНОТОНІМА

Доведено, що типологія конотонічних моделей має опертям переносну семантику власних імен. Виявлено і проаналізовано типи експліцитних / імпліцитних контекстів конотонімів, з'ясовано регулярність тих чи тих конотонічних моделей в художніх текстах одно- і різносистемних мов. Визначено ключові проблеми і перспективи розвитку конотоніміки.

Ключові слова: експліцитний / імпліцитний контекст, конотонім, конотонічна модель, опозиція 'свій – чужий', поетонім, семантика.

Пріоритетною в ономастиці є проблема розпізнавання конотоніма, хоча питання про переносне вживання власних імен вирішується неоднозначно. Є. С. Отін називає мовні одиниці з вторинними співзначеннями конотативними власними іменами (*конотонімами*) (Отін 11), І. Е. Ратнікова – *ономастичними метафорами* (Ratnikova 59–60). Визнаючи за “вторинними” пропріальними одиницями непряму референтну співвіднесеність (Pavluk 79), образність (Belicka), експресивно-емоційне забарвлення (Ratnikova 44), дослідники по-різному позначають процеси, що зумовлюють зміни онімного статусу й перетворення семемної структури.

Г. П. Лукаш з опертям на ідеї Є. С. Отіна порівнює поняття метафоричне і символічне, пропонуючи таке тлумачення *конотонічного концепту*: “форма плану змісту конотоніма як онімної одиниці поза прямою референтією, організована таким чином, що основним стає метафоричне (або символічне) значення, яке за нейтрального стилю висловлювання позначається загальною назвою” (Lukash, “Aktual'ni pytannya” 59). І. Е. Ратнікова, з покликанням на Б. М. Гаспарова, осмислює явище, пов'язане з непрямим вживанням імен, як метафоричне значення, породжене ефектом “палімпсестного накладання” (Ratnikova 254). Розглядаючи проблеми змістового варіювання та функціонування власних імен (далі – ВІ) з позицій когнітивної лінгвістики й лінгвокультурології, О. А. Нахімова досліджує “розвиток прецедентної семантики у власних імен” (Nahimova 11), наполягаючи на розмежуванні “первинного значення прецедентного імені та його метафоричного значення” (Nahimova 53). Додатковими критеріями прецедентності одиниць вона називає: 1) графічний, 2) морфологічний, 3) пунктуаційний, 4) синонімічний, 5) атрибутивний, 6) темпоральний і 7) покликання на джерела прецедентності (Nahimova 60–72). Г. П. Лукаш простежує “<...> синтагматичні відношення конотонімів через спробу моделювання конотонічних конструкцій” (Lukash, “Aktual'ni pytannya” 318–319).

Праці О. А. Нахимової і Г. П. Лукаш допомагають визначити межі *необхідного* й *достатнього* контексту, який доводить непряму референтну співвіднесеність конотоніма. Такий контекст підтверджує, що переносне значення імені “відбулося” і частина семантики первинного оніма предикована іншому об'єкту (-ам): *Куди там колишні Дошки пошани – Зевси важкої металургії, Гермеси енергетики, Меркурії торгівлі, Аполлони шоу-бізнесу, – Боже, скільки народ має достойників, чого ж він так недостойно живе?!* (Л. Костенко) і т. ін.

Не наголошуючи очевидні показники реалізації переносного значення (написання ВІ з малої літери, в лапках, вживання у множині), звернемося до контекстів, які аргументують *реалізацію* конотативного значення в художньому творі. Цілком коректною є думка В. М. Калінкіна щодо терміна *відконотонічний поетонім*, оскільки “конотонім (навіть такий, що належить до міжнародного, інтерлінгвального фонду конотонімів) в літературному творі – це поетонім, який зберіг <...> узуальні чи okazіональні конотеми, але – поетонім” (Kalinkin 201).

Основу типології конотонічних моделей Г. П. Лукаш становить структурний критерій (граматична зв'язність, частиномовна належність), хоча багато спостережень роз'яснюють перевтілення імені із семантичних позицій. Дослідниця пов'язує виникнення конотоніма “із виходом власної назви за межі свого часу і простору” (Lukash, “Aktual'ni pytannya” 239), описує “перебудову” семемної структури конотоніма, враховує ступінь конотонімізації (Lukash, “Aktual'ni pytannya” 382). Пор.: I. Узгоджене означення + КО: “відтопонімне означення + КО” (*українська Швейцарія*), “займенник + КО” із варіантами: “присвійний (означений, неозначений, вказівний та ін.) займенник + КО” (*мій Доббуш, якийсь Ван Гог, такий Мойсей*); “часове (просторове) означення + КО” (*сізький Хемінгуей*); “числівник *другий* + КО (варіант сполучення – “КО + номер два”): (*другий Чорнобиль, Мукачеве номер два*); подібне сполучення “*новий* + КО” (*новий Нестор*). II. “Дієслово + КО в оруд. відм.” (*гасати Марком Пекельним*). III. “КО + узгоджене означення” (*козак Мамай у рясі, Голгофа ХХ століття, Попелюшка літератури*). IV. “Стверджувальні чи заперечні конструкції (*він – Казанова, Миколаїв – не Лас-Вегас <...>*). Ця конструкція виникає внаслідок міркувань *хтось Х є* (або *не є*) *кимось Y*, тому що *хтось Х подібний* (або *не подібний*) до *якогось Y*” (Lukash, “Aktual'ni pytannya” 321).

Типологія моделей, орієнтованих на розпізнавання переносного значення та уналежнення мовної одиниці до класу конотонімів (поетонімів відконотонімного походження), потребує конкретизації та уточнення. Класифікація контекстів повинна мати чіткіше семантичне обґрунтування, щоб уникнути суперечності і двозначності. За Г. П. Лукаш, різновид “часове (просторове) означення + КО” репрезентує модель “узгоджене означення + КО” (*сучасна Евеліна Ганська* тощо), але віднесеність до теперішнього часу (сема прикметника *сучасний*) зближує її зі сполученням “новий + КО” (*новий Нестор* тощо). Часові координати актуалізовані також у формулах “КО + неузгоджене означення” (*Голгофа ХХ століття* (Lukash, “Aktual’ni pytannya” 321), альтернативних словосполученням із компонентами *сучасний*, *новий*. Семантичний критерій як опертя класифікації контекстів (моделей) конотонімів дає змогу уникнути неточностей у коментуванні планів змісту і вираження. На необхідність розширення типології контекстів вказують “поєднання формул”, наприклад, *стати європейським Гондурасом*: у цьому конструкті поєднується формула “відтопонімне означення + КО” і “дієслово + КО в оруд. відм.” (Lukash, “Aktual’ni pytannya” 327) та ін.

Конотонімною моделлю називаємо необхідний і достатній контекст, спрямований на розпізнавання переносного значення й уналежнення мовної одиниці до класу конотонімів. Результатом взаємодії компонентів сполучень (стійка формула + ВІ) стає переносне значення, яке контексти-актуалізатори конотоніма не завжди засвідчують однозначно. Так, конотонімна семантика імені в конструкціях рос. *писательская Мекка, обзывает Маниловым* реалізується за посередництвом прикметника (далі прикм.) *писательская* і дієслова *обзывает* – експліцитного контексту, що анулює пряму референцію. Стійкі формули на зразок рос. *наш Вергилий, какой-то Аристарх* не виключають ситуації прямого використання оніма: *наш* – відомий нам; хто нам знайомий, близький тощо, *какой-то* – невідомий мовцеві. У цьому випадку контекст доречно позначити як імпліцитний.

Контексти з ВІ в конотативному значенні, пов’язані з просторово-часовими координатами, ґрунтовані на бінарній опозиції *свій – чужий*. У Г. П. Лукаш ця опозиція визначена як підґрунтя моделі “присвійний займенник + КО” (Lukash, “Aktual’ni pytannya” 325), але її вплив поширювано на хронотоп загалом: у конкретному або невизначеному часопросторі (*чужому, новому*), зумовленому континуумом вихідних імен (*своєму, споконвічному*), розвивається переносна семантика. Під поняття хронотоп підводяться будь-які класи онімів, у тому числі антропоніми, тому що об’єкти, позначені ім’ям, з’являються й “живуть” у якомусь часопросторі.

І тип – експліцитні контексти, що відображають конкретні / невизначені просторово-часові координати, репрезентовані моделями:

1) ‘лексемі-конкретизатори *розширеного – звуженого* простору + КО’ з різновидами: А) ‘відтопонімний (похідний від хоронімів) прикм. (рос. *європейский, русский*; укр. *український, малоросійський*, англ. *British, Adriatic* тощо) + КО’: *Кто может совлечь с себя старого европейского Адама и переродиться<...>*¹; <...> повертається наприкінці 1970-х український Одиссей* (О. Забужко); *He left this Adriatic Ariadne* (Дж. Байрон);

Б) ‘відносний прикм. зі значенням ‘національність / народність / віросповідання’ (укр. *слов’янський*; рос. *еврейский, иудейский* тощо) + КО’: *Свобода в мені і я – в ній. Такий собі слов’янський Агасфер***; *А один из них, еврейский Илья Муромец, хотя и в летах, с палкой наперевес**;

В) ‘відносний прикметник, похідний від реального або фіктивного ойконіма + КО’: *Скажи лучше, что делать, а не бранись, Демосфен полтавский**; *Да, и я сын Глупова, и я катался как сыр в масле, что, как известно, и составляет настоящую, неподдельную глумовскую Аркадию**;

Г) ‘КО + ойконім у родовому або присвійному відмінку’: *Тогда полицейский Наполеон Жерстия велел выехать всем протестовавшим**; *Assisting the Magdalenes of London!* (Дж. Голсуорсі);

Д) ‘КО + ойконім (іноді у вигляді криптоніма) у родовому відмінку з просторовим прийменником рос. / укр. з’²: *И, найшовся Герострат з хутора Голопуниного***; *Этот Квазимодо из Т. слишком достаточно был глуп и благороден* (Ф. М. Достоевський);

2) ‘лексемі-актуалізатори невизначеного *розширеного – звуженого* топусу + КО’ із тотожними за змістом різновидами: А) ‘відносний прикм. зі значенням територіальної належності (рос. *уездный, поселковый*; укр. *слобжанський, місцевий, містечковий, хутірський*) + КО’: *Уездная Помпея, так сказать**; *Захмелілі ковбої, комуністи і фермери / Заселяють уперто слобжанський Клондайк* (С. Жадан);

Б) ‘КО + іменник у родовому відмінку на позначення територіального об’єкта’: *Даже ее шафер, известный всей губернии бонвиан и Дон-Жуан <...>**;

3) ‘лексемі-актуалізатори координат *теперішній – майбутній* час + КО’ з різновидами: А) ‘якісний прикм. у формі позитивного ступеня (рос. *новый, современный, будущий*; укр. *сучасний, новітній, новоявлений, теперішній*, англ. *modern, new* тощо) + КО’: *<...> новая Афродита возродилась из пены: ходит, подбоченясь, хохочет, поет, пляшет...* (А. П. Чехов); *Сучасний Ірод, дрібний і підлий* (Л. Костенко); *If thou hadst died as honour dies, / Some new Napoleon might arise, / To shame the world again* (Дж. Байрон);

Б) ‘словосполучення прикм. / займенниковий прикм. + ім. (рос. *наших дней, времен новейших* тощо) + КО’: *<...> Времен новейших Митрофан, Нетесаный, недоученый, А уж безнравственный болван**;

¹ Знаком * позначено приклади із словника Є. С. Отіна; ** – монографії Г. П. Лукаш «Актуальні питання української конотоніміки».

² Моделі В, Г, Д тотожні за змістом.

В) 'кількісний числівник (далі числ.) / ім. + числ. у родовому відмінку (два, номер два) / порядковий чи відносний прикм. (рос. *второй, третий, ежедневный* тощо) / англ. Defining pronouns *other*) зі значенням вторинності + КО': *Що, сильно здоровий? Піддубний номер два, еге?**; *Стеснений, он направился к своему столу, этой ежедневной Голгофе**; <...> *through a world composed of thousands of other Forsytes with their habitats* (Дж. Голсуорсі);

Г) 'прислівник / прислівник + числ. із семантикою повторюваності + КО': <...> *я пишу "Мертвые души" в Париже. Еще один Левиафан затевается**; <...> *Вже нудить од плачів і од легенд. – Ми знову Січ, ми знову Дике поле***.

До II типу уналежнено імпліцитні контексти, що відбивають реалії невизначеного нового хронотопу:

1) 'займенниковий прикм. (рос. *наш, свой, мой*, укр. *наш, свій, мій*, англ. *my, our, thine* 'твій' тощо) зі значенням належності вторинному денотату + КО': *Милая женка, вот тебе подробная моя Одиссея**; *Чекаю свого Довбуша. Чекаю* (М. Матиос); *La Harpe, thine Aristotle, beckons on* (Дж. Байрон);

2) 'займенниковий прикм. (рос. *какой-то, некоторый*; укр. *якийсь, який-небудь* тощо) з семантикою невизначеності ('щось на зразок') та іронічною тональністю + КО': *Сергей представил некоторой Меккой Эффектный дом <...>**; *якийсь Горацій***;

3) 'займенниковий прикм. із семантикою заперечення 'жоден', 'зовсім не' (рос. *никакой*; укр. *ніякий, жоден*) + КО': *Не бойся никакой Голгофы**; <...> *І ніяка в житті Аріадна Вже не виведе з горя отих матерів***;

4) 'займенниковий прикм. (або еквівалентне у плані змісту сполучення) зі значенням 'будь-який', 'кожний', 'один з багатьох', 'зовсім випадковий' (рос. *всякий, любой, первый попавшийся*, укр. *усякий* тощо) + КО': <...> *позвать с улицы первую попавшуюся Аспазию**; <...> *от і свинячить тут усякий Навуходоносор***;

5) 'вказівний займенниковий прикм. (рос. *такой, экий, экой, эдакий, этакый*) з іронічною оцінністю + КО': *"Такой уж он Езон" <...> поживет и с глупостью отойдет**; <...> *а вы домой целоваться с вашей толстой провансалкой, экой Селадон!**;

До III типу відносяться експліцитні контексти, що встановлюють "конфлікт" імені з високою культурною репутацією та вторинного денотату, якому надається іронічна / пейоративна тональність:

1) 'якісно-відносний прикм. з експресивними семами + КО': *Жан-Поль Сартр драний* (Ю. Андрухович); *This plebeian Don Juan observed me from behind a hackney car and sent me in double envelopes an obscene photograph <...>* (Дж. Джойс);

2) 'КО + ім. зі значенням суперечності *стать – граматичний рід*': *Для ревнивой супруги такие фразы – нож острый, а моя Ниночка Отелло в юбке**; <...> *її величають "Франком у спідниці"* (Lukash, "Slovnyk" 346);

3) 'відносний прикм. із семантикою локалізації за сферами діяльності, вказівки на суспільні, сімейні відносини та ін. + КО'; англ. 'КО + прийменник (далі прийм.) of зі значенням належності + ім.': *Я разрушу ваш подкулацкий Карфаген**; *He is a Napoleon of industry and disgustingly rich* (Б. Шоу);

IV тип охоплює експліцитні контексти-актуалізатори еквівалентності (подібності) вторинний об'єкт $\approx$ первинний денотат, вираженої моделями з відношеннями:

1) повної тотожності: А) 'ВІ / загальна назва у називному відмінку (далі Н.в.) + КО в Н. в. (іменна частина присудка)': *Но ведь Достоевский – Монблан, мировая гора <...>**; Б) 'ВІ в Н. в. + (узгоджене означення) + КО в функції другорядного / пояснювального члена речення': *Смердяков <...> какой-то обрывок человеческого существа, духовное Квазимодо, синтез всего лакейского* (Rozanov 49);

2) "обмеженої" (поглядом номінатора, локалізацією думки у просторі) тотожності: 'ВІ (його еквівалент) у знахідному відмінку (далі Знах. в.) + дієслівна зв'язка рос. *называть, прозывать, обзывать* тощо + КО в орудному відмінку (далі О. в.)': <...> *мене ж Мойсеєм називав народ!**; *Когда же зять его Мижуев выразил сомнение, обругал его, но не Софроном, а просто сволочью**;

3) самоототожнення: 'ВІ / анафоричний компонент + дієслівна зв'язка рос. *называть (себя), считать, стать (становиться)* + КО в О. в. / *хотеть в* + КО в Знах. в. / укр. *відчувати себе* + КО в О.в.': *Карл Иванович, пребезобразнейший из смертных, был страшный волокита, считал себя Ловласом**; *Моя идея – это стать Ротшильдом**; *Спочатку Романові Малиновському подобалося відчувати себе Пігмаліоном, котрий ліпить Галатею* (Lukash, "Slovnyk" 284);

4) бажаної тотожності, що ґрунтується на наслідуванні, уподібненні, існуванні в чиемусь образі: 'ВІ / його еквівалент + дієслівна зв'язка рос. *слыть, прикидываться, изобразить, уподобиться, выглядит*, укр. *корчити*, англ. *pretend* тощо + КО у відповідній відмінковій формі': *Зачем же, не прикидываясь даже Ловласом, <...> сбил он с толку бедную девушку?**; *Зою Космодем'янську корчить, еге?**; *It's no use pretending that we are Romeo and Juliet* (Б. Шоу).

V тип імпліцитних контекстів-актуалізаторів подібності (збігу) вторинний об'єкт $\approx$ вихідний денотат репрезентований моделями:

1) повна тотожність та модальний відтінок впевненості: А) 'якісний прикм. (рос. *совершенный, настоящий, прямой, форменный, решительный, подлинный, чистый*, укр. *справжній, викапаний*, англ. *real*) + КО'; англ. 'прислівник *quite* + КО': – *Прометей, решительный Прометей**; "ну, *викапана Мерелін Монро!*" (Lukash, "Slovnyk" 245); *Monsieur is a real Monter Cristo* (Дж. Голсуорсі); Б) 'просто / прямо + КО': *Я и с той стороны, и с другой, и подарки-то, и то, и се; Гибралтар, просто Гибралтар!**;

2) ‘модальні словосполучення / прикметники / прислівники зі значенням часткового збігу та відтінком непевненості (здогадності та сумніву) (рос. *можно сказать, своего рода / в своем роде, почти*; укр. *можливий та ін.*) + КО’: <...> *это Наполеон своего рода**; *На жаль, единственным возможным Моделяни з того забитого автовокзалу був я***.

VI тип експліцитних контекстів призначений для зіставлення (ототожнення) вторинного об’єкта з кількома вихідними денотатами. Г. П. Лукаш називає однакове предметне співвіднесення кількох конотонімів на зразок *О ціцерон районного масштабу! О демосфен в кольчугі із цитат!* кореферентністю (Lukash, “Aktual’ni pytannya” 121). Маємо підставу не вважати кореферентними відношення між конотонімами, що входять до одного перелічувального ряду. Формула ‘хтось є кимось’ у сфері конотонімії “працює” на ототожнення, задане конкретною ситуацією. У контексті *Платон Михалыч Платонов был Ахиллес и Парид вместе: стройное сложенье, картинный рост, свежесть – все было собрано в нем* (М. В. Гоголь) низка VI актуалізує сукупну семантику, тобто *Платон Михалыч Платонов = вместе Ахиллес + Парид*, отже, ототожнення виникає між “збірним” вторинним і первинним об’єктами. Оскільки зміст образу *Ахиллес + Парид*, що корелює з поєднанням *Платон Михалыч Платонов*, не є механічним складанням значень окремих компонентів (*Ахиллес, Парид*), то неправомірно називати такі відношення кореферентними.

Г. П. Лукаш розглядає конотонімії ряди як явище синонімії, де немає домінанти, акцентуючи увагу на “житті” КО в одній або різних часових парадигмах: *Адвокат, братіку, адвокат, Демосфен, Софокл, Аристотель, і все, що хочеш* (Lukash, “Aktual’ni pytannya” 178–179). У цьому випадку відношення між іменами виражає модель ‘перелік КО, які реалізують ампліфікацію за рахунок синонімії’. Семантика акумулюється нагнітанням більш-менш однакових (схожих) якостей у кожному наступному імені. Пор.: семантична домінанта ‘скупість’: *Его лицо, носившее характернейшие черты Шейлока, Гарпагона и Скупого рыцаря, не изменилось* (І. Ільф, Є. Петров); сема ‘видатна особистість, яка виявила себе у певній сфері діяльності’: *He would never be a Darwin or a Dickens, a great artist or scientist* <...> (Дж. Фаулз). Однак між конотонімами не завжди встановлюються синонімічні відношення. “Об’єднання” імен, що корелюють з одним вторинним денотатом, може виявляти суперечність. Пор. модель ‘перелік КО, які відображають сукупність взаємовиключних сем’: *Другой, пожилой, – Архипов* <...> *бестия, шельма и теперешний товарищ Сизобрюхова, Иуда и Фальстаф, все вместе, двухкратный банкрот и отвратительно чувственная тварь, с разными вычурами* (Ф. М. Достоевський).

Особливим різновидом є комплексні моделі, що поєднують різні характеристики. Пор.: ‘невідомість і невизначена просторова локалізація’: *Это какой-то уездный Отелло: слышишь, он и там никуда не пускал жену**; ‘невизначеність часу і конкретизація простору’: *Грати закохану, творити нашу українську Офелію з тих не знаних мені окупаційних ночей***; ‘невідомість і конкретизація нового часу’: *А потім з’являється збирати трупи / якийсь новоспечений Фортінбрас* (О. Забужко) тощо.

Потенційна здатність імен розвивати переносні значення не припиняється. Ще належить з’ясувати складні питання метафоризації та конотонімізації, узуального / оказіонального вживання конотонімів, виявити причини й умови поширення (інтерлінгвальні / інтралінгвальні) КО та ін. Окремо слід спинитися на проблемах вивчення “знакових” конотонімічних одиниць, що формують ядерну зону мовної картини світу, відбиваючи її динаміку. Відсліджування спільних і відмінних ознак, наявних у конотонімах одно- і різносистемних мов, дасть можливість змоделювати частину інтерлінгвального культурного простору, порівняти національні й загальнолюдські цінності крізь призму імені.

References

- Belicka, Evgeniya. “Konotonymizatsiya onimiv yak leksyko-semantychnyj process.” Diss. Donetsk National. U, 2000. Abstract. Print.
- Kalinkin, Valeriy. *Poetika onima*. Donetsk : Yugo-Vostok, 1999. Print.
- Lukash, Galina. *Aktual’ni pytannya ukrajin’skoyi konotonomiki*. Donetsk : TOV PROMIN’, 2011. Print.
- Lukash, Galina. *Slovyk konotativnyh vlasnyh nazv*. Vinnica : TOV Nilan-LTD, 2015. Print.
- Nahimova, Elena. *Preced’entnyye im’ena v massovoj kommunikaciyi* [Text]. Ekaterinburg : GOU VPO Ural’skij gosudarstvennyj pedagogicheskij universit’et, 2007. Print.
- Otin, Evgeniy. *Slovar konnotativnyh sobstvennyh imyon*. Moskva : OOO A Temp, 2006. Print.
- Pavl’uk, L’udmyla. *Znak, simvol, mif u masovij komunikaciyi*. L’viv : PAIS, 2006. Print.
- Ratnikova, Iryna. *Imya sobstvennoye: ot kul’turnoy semantiki k jazykovoy*. Minsk : BGU, 2003. Print.
- Rozanov, Vasiliy. “Legenda o velikom inkvizitor’e Dostoyevskogo. Opyt krytycheskogo komm’entariya (1891)” *Rozanov, Vasiliy. Mysli o literature*. Moskva : Sovremennik, 1989. 41–157. Print.

Надійшла до редакції 02 березня 2018 року.

CONTEXTS OF CONNOTONYM IDENTIFICATION

Ella Kravchenko

Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology, Vasyl’ Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

Background: The research of connotonyms is a topical problem of modern onomastics, interested in changing of the onym's status and transformation of the semantic structure of proper names in language and speech.

Purpose: The purpose of the analysis is to determine the necessary and sufficient contexts, which prove indirect reference correlation of connotonym and predicating of the primary name semantics upon other objects.

Results: It has been proved that the figurative meaning of proper names is the base of the connotonym models typology. The types of explicit / implicit contexts have been identified and analyzed. The regularity of the connotonym models, used in the literary texts of the languages of the same and different structures has been revealed.

Discussion: The author sees research prospects in studying the issues of metaphorization and connotonymization, usual / occasional usage of connotonyms, assigning the units under analysis to an interlinguistic / intralinguistic fund, etc. The identification of common and different features, typical for connotonyms in the languages of the same and different structures, will make it possible to model a part of the intralinguistic cultural space as well as compare national and universal values through the prism of a name.

Keywords: connotonym, connotonym model, explicit / implicit context, opposition 'familiar – unfamiliar', poetonym, semantics.

Vitae

Ella Kravchenko is a Doctor of Philology, Associate Professor, Associate Professor of Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology at Vasyl' Stus Donetsk National University. Her areas of research interests include literary onomastics, poetonymology and poetonymography, lexicology, linguistic poetics, text linguistics, intertextuality and intermediality.

Correspondence: ella.krav4enko@gmail.com

Ірина Логвиненко

УДК 811.512.161

**COLOUR WORDS AS LINGUISTIC AND CULTURAL MARKERS
OF MODERN TURKISH ANTHROPONYMS**

Незважаючи на великий інтерес, який викликає сьогодні дослідження антропонімічних систем різних народів, багато теоретичних та практичних аспектів турецького особового імені ще не вивчені. У нашій статті ми досліджуємо семантику турецьких особових імен з колоративними компонентами як багате джерело культурної, історичної та лінгвістичної інформації.

Ключові слова: антропоніми, турецькі особові імена, колоративи, міфологічне світосприйняття

Introduction

Word is a universal conservator of a nation's worldview. Being an intermediary between all the sign systems, word includes a large amount of culture-specific information. This is especially true for proper names, which, according to Darzamanova, are "the most specific and at the same time the most abstract category, which makes it possible to trace the conversion of a specific nominal value signs into a symbol, an image, into a general concept in language contexts, which captures the history of the people, the history of their worldview, the history of the word" (Darzamanova 110). We can say that every proper name is a word-symbol, a word-image, often metaphorical or metonymic, that is, in names we can see "the use of a word in a figurative sense based on similarity in some relation to two objects or phenomena" ("Linguistic Encyclopedic Dictionary" 296) or "the use the names of one object instead of the name of another object on the basis of external or internal ties" ("Linguistic Encyclopedic Dictionary" 310).

Personal names of Turkic origin form the largest group in the Turkish anthroponymic system. Often they are two-component names that contain descriptive or evaluative characteristics. In general, the Turkic anthroponyms – both single-component and multi-component – are names of common origin and clear etymology. Colour words refer to one of the oldest layers of the language. Giving a symbolic meaning to colours is a characteristic feature of the mythological worldview. Therefore, when analyzing the semantic meaning of the Turkish anthroponyms with colour components, we take into account that fact, that most of the analyzed names appeared many centuries ago in other social conditions, within the system of other semantic ties.

Brief Survey on the Literature

Brent Berlin and Paul Kay in their classical study on colours "Basic Colour Terms: Their Universality and Evolution", published in 1969, suggest the existence of colour universals which "are related to the historical development of all languages in a way that can properly be termed evolutionary" (Berlin, Kay 1). Experimentally they figured out eleven basic colour terms that can be drawn in any language. They are white, black, red, green, yellow, brown, purple, pink, orange and grey. The scholars worked out the following sequence (Berlin, Kay 2–3):

1. All languages contain terms for white and black.
2. If a language contains three terms, than it contains a term for red.
3. If a language contains four terms, than it contains a term to either green or yellow (but not both).
4. If a language contains five terms, than it contains terms for both green and yellow.